

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS
LATVIJAS REPUBLIKAS VĀRDĀ
Rīgā 2014. gada 24. aprīlī
lietā Nr. 2013-12-01

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētāja Aija Branta, tiesneši Kaspars Balodis, Kristīne Krūma, Uldis Ķinis, Gunārs Kusiņš un Sanita Osipova,

pēc Ineses Nikuļcevas konstitucionālās sūdzības,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu, 17. panta pirmās daļas 11. punktu un 28.¹ pantu,

rakstveida procesā 2014. gada 25. martā tiesas sēdē izskatīja lietu

“Par Ceļu satiksmes likuma 43.² panta, ciktāl tas skar transportlīdzekļa īpašnieka tiesības administratīvo pārkāpumu lietvedībā, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. pantam”.

Konstatējošā daļa

1. Latvijas Republikas Saeima (turpmāk – Saeima) 1997. gada 1. oktobrī pieņēma Ceļu satiksmes likumu, kurš stājās spēkā 1997. gada 4. novembrī un kura 43. pants noteica:

„(1) Par šā likuma un citu ceļu satiksmes drošību reglamentējošu aktu prasību pārkāpšanu vainīgās personas saucamas pie likumā noteiktās atbildības.

(2) Gadījumos, kad saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksu transportlīdzekļa vadītājam iestājas atbildība, bet vadītājs nav noskaidrots un īpašnieks (valdītājs) nevar norādīt, kas bija transportlīdzekļa vadītājs pārkāpuma

izdarīšanas brīdī, par izdarīto pārkāpumu atbild transportlīdzekļa īpašnieks (valdītājs). Ja transportlīdzeklis ir izgājis no īpašnieka (valdītāja) valdījuma nevis viņa paša vainas dēļ, bet gan citas personas prettiesisku darbību rezultātā, par nodarīto pārkāpumu atbild šī persona.”

1.1. Ar 2001. gada 15. februāra grozījumiem Ceļu satiksmes likumā tā 43. pants tika izteikts jaunā redakcijā, kas stājās spēkā 2001. gada 13. martā:

„(1) Par šā likuma un citu ceļu satiksmes drošību reglamentējošu aktu prasību pārkāpšanu vainīgās personas saucamas pie likumā noteiktās atbildības.

(2) Gadījumos, kad saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksu iestājas atbildība par apstāšanās vai stāvēšanas noteikumu pārkāpšanu, kā arī par ceļa zīmju vai brauktuves apzīmējumu prasību neievērošanu attiecībā uz transportlīdzekļu apstāšanos vai stāvēšanu, bet transportlīdzekļa vadītājs neatrodas pārkāpuma izdarīšanas vietā, protokolā par administratīvo pārkāpumu norāda transportlīdzekļa marku un valsts numuru, ziņas par pārkāpēju nenorāda, lietu izskata bez pārkāpēja klātbūtnes un naudas sodu uzliek pārkāpuma izdarīšanas vietā.

(3) Naudas sods, kas uzlikts par ceļu satiksmes drošību reglamentējošu normatīvo aktu pārkāpumu, nomaksājams desmit dienu laikā no soda uzlikšanas dienas. Naudas soda nemaksāšanas gadījumā tas piedzenams no transportlīdzekļa īpašnieka (valdītāja, turētāja).

(4) Līdz naudas soda samaksai aizliegts veikt transportlīdzekļa valsts tehnisko apskati, transportlīdzekļa reģistrāciju transportlīdzekļu un vadītāju reģistrā, kā arī izbraukt ar transportlīdzekli no Latvijas. Naudas soda samaksas apliecinājums ir attiecīgs norēķina dokuments.

(5) Ja nevis īpašnieka paša vainas dēļ, bet gan citas personas prettiesisku darbību dēļ transportlīdzeklis vairs neatrodas īpašnieka (valdītāja, turētāja) valdījumā, par nodarīto pārkāpumu atbild šī persona.

(6) Kārtību, kādā amatpersonas, kas pilnvarotas izskatīt šajā pantā minētās administratīvo pārkāpumu lietas, sastāda protokolu, noformē paziņojumu par uzlikto naudas sodu un nosūta informāciju transportlīdzekļa īpašniekam (valdītājam, turētājam), kā arī naudas soda iekasēšanas kārtību nosaka Ministru kabinets.”

1.2. Savukārt ar 2003. gada 8. jūlija likumu „Grozījumi Ceļu satiksmes likumā”, kas stājās spēkā 2004. gada 1. janvārī, Ceļu satiksmes likums tika papildināts ar 43.² pantu „Īpatnības administratīvajā procesā sakarā ar apstāšanās vai stāvēšanas noteikumu pārkāpšanu” šādā redakcijā:

“(1) Ja pārkāpti apstāšanās vai stāvēšanas noteikumi, bet transportlīdzekļa vadītājs neatrodas pārkāpuma izdarīšanas vietā, personas, kuras ir tiesīgas sastādīt administratīvā pārkāpuma protokolu un uzlikt sodu, sastāda protokolu – paziņojumu, kura formu un saturu nosaka Ministru kabinets.

(2) Ja par apstāšanās vai stāvēšanas noteikumu pārkāpšanu uzliktais administratīvais sods nav samaksāts likumā noteiktajā termiņā, naudas sods piedzenams no transportlīdzekļa īpašnieka (valdītāja), izņemot gadījumu, kad pārkāpuma izdarīšanas brīdī transportlīdzeklis nav atradies īpašnieka (valdītāja) valdījumā citas personas prettiesisku darbību dēļ.

(3) Kārtību, kādā noformējams protokols – paziņojums par uzlikto naudas sodu un nosūtāma informācija transportlīdzekļa īpašniekam (valdītājam, turētājam), kā arī naudas soda iekasēšanas un kontroles kārtību nosaka Ministru kabinets.”

1.3. Saeima 2005. gada 26. maijā izteica Ceļu satiksmes likuma 43.² pantu jaunā redakcijā, un tā stājās spēkā 2005. gada 29. jūnijā. Ar šiem grozījumiem likumdevējs konkretizēja pantā ietverto regulējumu par protokolā – paziņojumā norādāmo informāciju, kā arī detalizēti reglamentēja tiesiskās sekas, kas skar transportlīdzekļa īpašnieku (valdītāju, turētāju), ja transportlīdzekļa vadītājs noteiktajā termiņā nesamaksā uzlikto naudas sodu.

Ceļu satiksmes likuma 43.² pants grozīts arī 2010. gada 13. maijā, 2012. gada 23. februārī, 2012. gada 29. novembrī un 2013. gada 21. novembrī, Saeimai pieņemot likumus “Grozījumi Ceļu satiksmes likumā”. Patlaban tas ir spēkā šādā redakcijā:

“(1) Ja pārkāpti apstāšanās vai stāvēšanas noteikumi, bet transportlīdzekļa vadītājs neatrodas pārkāpuma izdarīšanas vietā, personas, kuras ir tiesīgas sastādīt administratīvā pārkāpuma protokolu un uzlikt sodu, sastāda protokolu – paziņojumu, kurā norādāma šāda informācija:

- 1) protokola – paziņojuma sastādīšanas datums;
- 2) institūcija, kuras amatpersona uzlikusi sodu, un protokola – paziņojuma sastādītāja amats, vārds un uzvārds;
- 3) pārkāpuma konstatēšanas datums un laiks;
- 4) pārkāpuma izdarīšanas vieta (pilsētas vai citas apdzīvotas vietas nosaukums, adrese);
- 5) transportlīdzekļa marka un valsts reģistrācijas numurs;
- 6) pārkāptais Ceļu satiksmes noteikumu punkts;
- 7) lēmums par naudas soda uzlikšanu un naudas soda apmērs;
- 8) naudas soda samaksas termiņš;
- 9) maksājuma uzdevuma rekvizīti un institūcijas, kurās iespējams samaksāt naudas sodu;
- 10) pieņemtā lēmuma apstrīdēšanas (pārsūdzēšanas) kārtība;
- 11) informācija par sekām, kādas iestājas, ja naudas sods netiek samaksāts.

(2) Ja laikā, kad tiek konstatēts transportlīdzekļa apstāšanās vai stāvēšanas noteikumu pārkāpums, transportlīdzekļa vadītājs ierodas pārkāpuma izdarīšanas vietā, soda uzlikšanas kārtība nemainās un tiek sastādīts protokols – paziņojums.

(3) Uzliktais naudas sods samaksājams Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā noteiktajā termiņā.

(4) Ja uzliktais naudas sods netiek samaksāts Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā noteiktajā termiņā, transportlīdzekļa reģistrācijas apliecībā norādītajam turētājam vai, ja turētājs nav norādīts, – transportlīdzekļa īpašniekam (valdītājam) Transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistrs nosūta paziņojumu par nesamaksāto naudas sodu. Ja pārkāpums izdarīts ar transportlīdzekli, kas pastāvīgi reģistrēts ārvalstī, bet tā izmantošanai Latvijā šā likuma 9. panta piektajā daļā noteiktajos gadījumos ir saņemta atļauja, paziņojumu nosūta personai, kura saņēmusi atļauju. Ja pārkāpums izdarīts ar transportlīdzekli, kas nodots tirdzniecībai (tam uzstādītas tirdzniecības valsts reģistrācijas numura zīmes vai transportlīdzeklis reģistrēts tirdzniecības reģistrā), paziņojumu nosūta komersantam, kurš veic attiecīgā transportlīdzekļa tirdzniecību. Paziņojumā norādāma šāda informācija:

- 1) institūcija, kuras amatpersona uzlikusi naudas sodu;
- 2) transportlīdzekļa marka un valsts reģistrācijas numurs;
- 3) transportlīdzekļa īpašnieka (valdītāja, turētāja) dati;
- 4) pārkāpuma izdarīšanas vieta (pilsētas vai citas apdzīvotas vietas nosaukums, adrese), datums un laiks;
- 5) protokola – paziņojuma numurs;
- 6) nesamaksātā naudas soda apmērs;
- 7) maksājuma uzdevuma rekvizīti un institūcijas, kurās iespējams samaksāt naudas sodu;
- 8) informācija par sekām, kādas iestājušās, jo naudas sods nav samaksāts Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā noteiktajā termiņā.

(5) Ja uzliktais naudas sods nav samaksāts Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā noteiktajā termiņā, transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistrā izdara atzīmi par aizliegumu līdz naudas soda samaksai veikt valsts tehnisko apskati transportlīdzeklim, ar kuru izdarīts pārkāpums, un reģistrēt to transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistrā.

(6) Ja par apstāšanās vai stāvēšanas noteikumu pārkāpšanu uzliktais naudas sods nav samaksāts Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā noteiktajā termiņā, tas piedzenams no transportlīdzekļa reģistrācijas apliecībā norādītā turētāja vai, ja turētājs nav norādīts, – no transportlīdzekļa īpašnieka (valdītāja), izņemot gadījumu, kad pārkāpuma izdarīšanas brīdī transportlīdzeklis nav atradies īpašnieka (turētāja, valdītāja) valdījumā citas personas prettiesisku darbību dēļ.

(7) Lēmums par naudas soda piemērošanu stājas spēkā šā lēmuma sastādīšanas brīdī. Lēmumu par uzlikto naudas sodu 10 darbdienu laikā var apstrīdēt, iesniedzot attiecīgu iesniegumu augstākai iestādei (amatpersonai). Augstākas iestādes (amatpersonas) lēmumu var pārsūdzēt tiesā.

(8) Kārtību, kādā noformējams protokols – paziņojums par uzlikto naudas sodu un nosūtāma informācija transportlīdzekļa īpašniekam (valdītājam, turētājam), kā arī naudas soda iekasēšanas un kontroles kārtību nosaka Ministru kabinets.”

2. Pieteikuma iesniedzēja – **Inese Nikuļceva** (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) – uzskata, ka Ceļu satiksmes likuma 43.² pants, ciktāl tas skar transportlīdzekļa īpašnieka tiesības administratīvo pārkāpumu lietvedībā, (turpmāk arī – apstrīdētais regulējums) neatbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. pantam. Pieteikumā lūgts atzīt apstrīdēto regulējumu par spēkā neesošu attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju no 2011. gada 1. decembra.

2.1. Pieteikuma iesniedzējas īpašumā esot automašīna, ar kuru 2011. gada 1. decembrī izdarīts administratīvais pārkāpums. Rīgas pašvaldības policijas Ceļu policijas inspektore sastādītajā administratīvā pārkāpuma protokolā – paziņojumā ticis konstatēts, ka minētais transportlīdzeklis novietots stāvēšanai neatļautā vietā, tādējādi izdarot Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa (turpmāk arī – LAPK) 149.¹⁰ panta ceturtās daļas 1. punktā minēto pārkāpumu. Tāpēc transportlīdzekļa vadītājam, kurš neatradās pārkāpuma izdarīšanas vietā, par apstāšanās un stāvēšanas noteikumu pārkāpšanu uzlikts naudas sods Ls 20 (divdesmit latu) apmērā, citastarp piemērojot apstrīdēto regulējumu. Pieteikuma iesniedzēja uzsver, ka viņa neesot novietojusi automašīnu administratīvā pārkāpuma protokolā – paziņojumā (turpmāk – protokols – paziņojums) norādītajā vietā.

2.2. Apstrīdētais regulējums vairāku iemeslu dēļ liedzot Pieteikuma iesniedzējai Satversmes 92. pantā garantētās tiesības uz brīvu pieeju tiesai un tiesības tikt uzklautātai.

Nedz transportlīdzekļa vadītājam, nedz policijas amatpersonām neesot pienākuma informēt transportlīdzekļa īpašnieku par izdarīto pārkāpumu un uzlikto sodu. Tātad gadījumos, kad transportlīdzekļa vadītājs pēc savas iniciatīvas nenodod transportlīdzekļa īpašniekam protokolu – paziņojumu, pēdējais par to neuzzinot. Tādējādi apstrīdētais regulējums esot pretrunā arī ar

Satversmes 90. pantu, jo transportlīdzekļa īpašnieks netiekot informēts par viņa subjektīvo pienākumu nodrošināt naudas soda samaksu.

Apstrīdētais regulējums arī neparedzot transportlīdzekļa īpašnieka tiesības apstrīdēt protokolu – paziņojumu augstākai iestādei (amatpersonai) un pārsūdzēt tās lēmumu tiesā.

Turklāt Ceļu satiksmes likums nenosakot transportlīdzekļa īpašniekam pienākumu sniegt ziņas par personu, kura vadīja vai bija tiesīga lietot transportlīdzekli un ir pārkāpusi apstāšanās vai stāvēšanas noteikumus. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka transportlīdzekļa vadītājam par naudas soda nesamaksāšanu nedraud nekādas sankcijas, tāpēc viņš nav ieinteresēts to maksāt, kā arī apstrīdēt un pārsūdzēt uzlikto naudas sodu. Savukārt tad, ja transportlīdzekļa vadītājs nesamaksā naudas sodu likumā noteiktajā termiņā, samaksas pienākums tiek uzlikts transportlīdzekļa īpašniekam.

Pieteikumā pausts viedoklis, ka lietā vērtējamā situācija esot analogiska Satversmes tiesas 2013. gada 28. marta spriedumā lietā Nr. 2012-15-01 izvērtētajiem apstākļiem. Proti, Ceļu satiksmes likuma 43.² pants paredzot uzlikt sodu transportlīdzekļa vadītājam, bet īpašniekam esot jānodrošina šā soda samaksa.

2.3. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētajā regulējumā ietvertais pamattiesību ierobežojums nav noteikts ar likumu, tam nav leģitīma mērķa un tas neatbilst samērīguma principam.

Apstrīdētais regulējums neesot pietiekami precīzs un transportlīdzekļa īpašniekam paredzams. Tajā noteiktie transportlīdzekļa īpašnieka tiesību ierobežojumi neesot nepieciešami nedz citu cilvēku tiesību, nedz citu konstitucionālo vērtību aizsardzībai. Likumdevēja izmantotie līdzekļi neesot piemēroti iespējamā leģitīmā mērķa sasniegšanai. Sabiedrība negūstot labumu no transportlīdzekļa īpašniekam nodarītā kaitējuma. Pieteikumā pausts uzskats, ka Satversmei atbilstošs būtu tāds normatīvais regulējums, kas paredzētu valstij pienākumu noskaidrot, kas bijis transportlīdzekļa vadītājs, un sodīt to personu, kura patiešām izdarījusi ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumu.

2.4. Apstrīdētais regulējums radot transportlīdzekļa īpašniekam nelabvēlīgas sekas. Ja transportlīdzekļa īpašniekam jāsamaksā naudas sods, tad tā apmērā samazinoties viņa īpašums. Tāpat transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistrā (turpmāk – Reģistrs) tiek izdarīta atzīme par aizliegumu līdz naudas soda samaksai veikt valsts tehnisko apskati transportlīdzeklī, ar kuru izdarīts pārkāpums, un reģistrēt to Reģistrā. Taču transportlīdzekli, kuram nav

veikta tehniskā apskate, nedrīkstot izmantot ceļu satiksmē un to nevarot atsavināt. Šādas sekas varot būtiski ierobežot transportlīdzekļa īpašniekam Satversmes 105. pantā noteiktās tiesības.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto regulējumu, – **Saeima** – norāda, ka lietā skartie tiesību jautājumi esot risināmi tiesību normu interpretācijas ceļā. Tā kā Satversme un Satversmes tiesas likums neparedzot personai tiesības apstrīdēt Satversmes tiesā tiesību normu piemērošanu, Saeima lūdz izbeigt tiesvedību lietā.

3.1. Saeima uzskata, ka uz izskatāmo lietu nevar tieši attiecināt Satversmes tiesas secinājumus spriedumā lietā Nr. 2012-15-01. Ceļu satiksmes likuma normās, kas izvērtētas minētajā lietā, *expressis verbis* bijis noteikts, ka protokolu – lēmumu var apstrīdēt transportlīdzekļa vadītājs, kurš pārkāpuma fiksēšanas brīdī vadījis transportlīdzekli. Turpretī Ceļu satiksmes likuma 43.² pantā likumdevējs neesot norādījis subjektu, kuram būtu tiesības apstrīdēt un pārsūdzēt lēmumu par naudas soda piemērošanu. Atbilstoši juridiskās tehnikas prasībām neesot nepieciešams katrā tiesību normā, kas regulē tiesības apstrīdēt vai pārsūdzēt kādu nolēmumu, obligāti norādīt to, ka šāds nolēmums ir apstrīdams un pārsūdzams, kā arī personas, kuras ir tiesīgas to darīt. Obligāti norādāmi esot vien tādi gadījumi, kuros lēmumus nevar apstrīdēt vai pārsūdzēt, vai arī personas, kurām šādas tiesības ir liegtas.

Līdz ar to Ceļu satiksmes likuma 43.² panta piemērotājam pašam esot jānoskaidro subjekts, sistēmiski piemērojot šajā pantā ietverto regulējumu un Satversmes 92. pantu. Saeima norāda, ka persona, kuras tiesības un likumiskās intereses ir aizskartas ar lēmumu par naudas soda piemērošanu, varot to apstrīdēt un pārsūdzēt. Ikvienas personas tiesības apstrīdēt vai pārsūdzēt kādu lēmumu tieši izrietot no Satversmes 92. panta.

3.2. Neesot pamatots apgalvojums, ka LAPK 279. pants regulē par naudas soda piemērošanu pieņemta lēmuma apstrīdēšanu un pārsūdzēšanu. Ceļu satiksmes likuma 43.² panta septītā daļa esot speciāla tiesību norma attiecībā pret LAPK, un likumdevējs tāpēc uzskatījis par pieļaujamu paredzēt no LAPK regulējuma atšķirīgu apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas tiesību apjomu.

Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūrā esot atzīts: tas, ka transportlīdzekļa īpašniekam ir pienākums samaksāt transportlīdzekļa vadītāja nesamaksāto naudas sodu, nerada transportlīdzekļa īpašniekam tiesības pārsūdzēt administratīvā pārkāpuma lietā pieņemto

lēmumu. Minētais secinājums esot izdarīts tiesību normu interpretācijas ceļā. Tomēr nedz Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūrā, nedz Pieteikuma iesniedzējas konstitucionālajā sūdzībā neesot identificēta tiesību norma, kas liegtu transportlīdzekļa īpašniekam tiesības apstrīdēt un pārsūdzēt lēmumu par naudas soda piemērošanu Ceļu satiksmes likuma 43.² pantā regulētajos gadījumos.

3.3. Apsvērumus par Satversmes 105. panta saturu Pieteikuma iesniedzēja esot paudusi tāpēc, lai uzsvērtu, ka aizskartas viņai Satversmes 92. pantā paredzētās tiesības. Savukārt uz Satversmes 90. pantu Pieteikuma iesniedzēja esot atsaukusies, lai pamatotu to, ka apstrīdētajā regulējumā ietvertais tiesību uz taisnīgu tiesu ierobežojums nav noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu.

Saeima uzskata, ka Ceļu satiksmes likuma 43.² pants paredz pietiekami skaidru procesuālo regulējumu tam, kādā veidā transportlīdzekļa īpašnieks var aizstāvēt savas tiesības vai likumiskās intereses. Normatīvais regulējums nodrošinot pienācīgu transportlīdzekļa īpašnieka informēšanu par protokola – paziņojuma esamību. Proti, transportlīdzekļa īpašnieks, izmantojot valsts akciju sabiedrības „Ceļu satiksmes drošības direkcija” (turpmāk – CSDD) piedāvātos e-pakalpojumus, varot iegūt informāciju par to, vai ar viņam piederošo transportlīdzekli izdarīts kāds administratīvais pārkāpums.

4. Pieaicinātā persona – **Tieslietu ministrija** – norāda, ka apstrīdētais regulējums neatbilst Satversmes 92. pantam, jo par apstāšanās vai stāvēšanas noteikumu pārkāpumiem piemērotā soda nelabvēlīgās sekas attiecoties uz transportlīdzekļa īpašnieku, nevis tā vadītāju, kas pārkāpumu izdarījis.

4.1. LAPK pieļaujot to, ka transportlīdzekļa īpašnieka administratīvā atbildība tiek konkretizēta citos likumos, šajā gadījumā – Ceļu satiksmes likumā. Attiecībā uz transportlīdzekļa īpašnieka tiesībām apstrīdēt un pārsūdzēt administratīvās lietvedības ietvaros pieņemtos lēmumus Ceļu satiksmes likuma 43.² pants nekādas īpatnības neparedzot. Šajā pantā ietvertās normas reglamentējot vien transportlīdzekļa īpašnieka atbildību gadījumā, kad transportlīdzekļa vadītājam uzliktais naudas sods nav samaksāts LAPK noteiktajā termiņā.

Ceļu satiksmes likuma 43.² pants esot speciāla tiesību norma attiecībā pret LAPK ietvertajām tiesību normām. Ja nav tāda speciālā regulējuma, kas noteiktu subjektu, kurš ir tiesīgs apstrīdēt vai pārsūdzēt lēmumu par naudas

sodu, tad esot piemērojams vispārīgais regulējums, proti, LAPK 279. panta pirmā daļa. No minētās tiesību normas esot secināms, ka transportlīdzekļa īpašnieks, kurš nav pārkāpis apstāšanās vai stāvēšanas noteikumus, nav tiesīgs iesniegt sūdzību par uzlikto naudas sodu. Arī tiesu praksē esot atzīts, ka transportlīdzekļa īpašnieka tiesības vai tiesiskās intereses ar lēmumu par naudas soda piemērošanu netiek skartas.

4.2. Pēc Tieslietu ministrijas ieskata, nav pamatota tāda kārtība, kas ļauj nepaziņot transportlīdzekļa īpašniekam par uzlikto naudas sodu līdz brīdim, kad notecējis tā samaksas termiņš. Transportlīdzekļa īpašnieks varot iesaistīties administratīvajā lietvedībā tikai tad, ja naudas sods nav samaksāts Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā noteiktajā termiņā. Tātad šādas tiesības transportlīdzekļa īpašniekam rodoties tikai pēc tam, kad pēc būtības jau izšķirts strīds par soda piemērošanas tiesiskumu. Apstrīdētais regulējums neparedzot transportlīdzekļa īpašniekam iespēju iebilst pret uzliktā naudas soda pamatotību nedz naudas soda uzlikšanas, nedz izpildes laikā. Tādējādi transportlīdzekļa īpašniekam neesot tiesību uz pieeju tiesai. Transportlīdzekļa īpašniekam citastarp tiekot liegtas tiesības tikt uzklausītam, iesniegt pierādījumus, norādīt savus argumentus un apsvērumus, pieteikt lūgumus, piedalīties lietas izskatīšanā.

4.3. Apstrīdētais regulējums esot pieņemts un izsludināts normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, taču neatbilstot samērīguma principam. Tā kā personai jāsamaksā naudas sods par administratīvo pārkāpumu, kuru tā nav izdarījusi, apstrīdētajā regulējumā ietvertais ierobežojums neesot samērīgs ar sabiedrības gūto labumu.

Turklāt neesot attaisnojama Ceļu satiksmes likuma 43.² pantā ietvertā norma, kas paredz aizliegumu veikt transportlīdzekļa tehnisko apskati, kā arī reģistrēt to Reģistrā. Pēc Tieslietu ministrijas ieskata, to, ka lēmums par naudas soda uzlikšanu tiek izpildīts, nedrīkst panākt ar tik būtisku personas īpašuma tiesību ierobežojumu. Apstrīdētais regulējums arī nepamatoti ierobežojot transportlīdzekļa īpašniekam Satversmes 90. pantā garantētās tiesības būt informētam par savām tiesībām, proti, apzināties ar lēmumu par naudas soda uzlikšanu radītās tiesiskās sekas.

5. Pieaicinātā persona – **Satiksmes ministrija** – norāda, ka apstrīdētais regulējums atbilst Satversmes 92. pantam un neierobežo personas tiesības uz pieeju tiesai.

Pirms 2004. gada naudas sodu bijis iespējams uzlikt tikai personai, kuru policijas darbinieks fiksējis pārkāpuma izdarīšanas vietā. Izvērtējot citu valstu praksi, minētā kārtība tikusi grozīta, un patlaban sodu varot piemērot arī bez šīs personas klātbūtnes.

Saskaņā ar Ceļu satiksmes likuma 43.² pantu vērsties pret transportlīdzekļa īpašnieku varot tikai izņēmuma gadījumā, kad transportlīdzekļa vadītājs nesamaksā naudas sodu labprātīgi un likumā paredzētajā termiņā.

Protokolu – paziņojumu saņemot transportlīdzekļa vadītājs, nevis transportlīdzekļa īpašnieks. Savukārt gadījumos, kad lēmums par piemēroto naudas sodu netiek izpildīts labprātīgi likumā noteiktajā termiņā, transportlīdzekļa īpašnieks saņemot informāciju par pārkāpumu. Kopš 2009. gada transportlīdzekļu īpašniekiem esot iespēja bez maksas CSDD e-pakalpojumu sistēmā sekot līdzi tam, kādi pārkāpumi izdarīti ar viņu īpašumā esošajiem transportlīdzekļiem. Turklāt no statistikas datiem par sodiem, kas piemēroti par apstāšanās un stāvēšanas noteikumu pārkāpumiem, un par šo sodu izpildi esot secināms, ka pastāvošā kārtība ir efektīva.

6. Pieaicinātā persona – Latvijas Republikas tiesībsargs (turpmāk – Tiesībsargs) – norāda, ka apstrīdētais regulējums neatbilst Satversmes 92. pantam.

6.1. Lēmuma pieņemšanas procedūra, kas noteikta Ceļu satiksmes likuma 43.² pantā, neparedzot amatpersonai pienākumu noskaidrot personu, kura izdarījusi administratīvo pārkāpumu. Transportlīdzekļa īpašnieks, kas nav izdarījis pārkāpumu, neietilpstot to LAPK 279. pantā minēto subjektu lokā, kuriem ir tiesības apstrīdēt administratīvā pārkāpuma lietā pieņemto lēmumu.

Satversmes tiesa spriedumā lietā Nr. 2012-15-01 jau esot atzinusi, ka transportlīdzekļa īpašniekam, kas nebija transportlīdzekļa vadītājs pārkāpuma izdarīšanas brīdī, nav procesuālu iespēju savlaicīgi uzrādīt vainīgo personu un tādējādi novērst sev nelabvēlīgās sekas. Ceļu satiksmes likuma 43.² pants, ciktāl tas neparedz transportlīdzekļa īpašniekam, kas nav pārkāpuma izdarītājs, tiesības apstrīdēt protokolu – paziņojumu, neatbilstot Satversmes 92. pantam.

6.2. Paziņojums par nesamaksāto naudas sodu esot administratīvais akts, un transportlīdzekļa īpašnieks to varot pārsūdzēt tiesā. Transportlīdzekļa īpašnieks par to tiekot informēts. Līdz ar to apstrīdētais regulējums neierobežojot personai Satversmes 90. pantā noteiktās tiesības.

Aizliegums veikt valsts tehnisko apskati transportlīdzeklim, ar kuru izdarīts pārkāpums, un reģistrēt to Reģistrā liedzot personai brīvi rīkoties ar savu īpašumu, piemēram, atsavināt transportlīdzekli. Tiesībsargs uzskata, ka šādu aizliegumu nevar noteikt vienīgi tālab, lai panāktu noteiktas naudas summas iemaksu valsts budžetā saistībā ar izdarīto administratīvo pārkāpumu. Šādu mērķi nevarot uzskatīt par leģitīmu, ja netiek nodrošināts tas, ka sodu maksā tieši pārkāpējs. Līdz ar to transportlīdzekļa īpašniekam Satversmes 105. pantā noteiktās tiesības tiekot pārkāptas gadījumos, kad apstāšanās vai stāvēšanas noteikumus pārkāpis kāds cits.

7. Pieaicinātā persona – Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments (turpmāk – Augstākā tiesa) – norāda, ka apstrīdētais regulējums atbilst Satversmes 92. pantam. Tas neesot pretrunā arī ar Satversmes 90. un 105. pantu.

7.1. Augstākā tiesa vērs uzmanību uz to, ka kopš 2009. gada 1. janvāra apelācijas instances tiesas nolēmums administratīvā pārkāpuma lietā vairs nav pārsūdzams augstākā tiesu instancē. No Augstākās tiesas prakses laikposmā, kamēr administratīvo pārkāpumu lietu izskatīšana kasācijas kārtībā bija tās kompetencē, varot secināt, ka administratīvais sods par apstāšanās vai stāvēšanas noteikumu pārkāpšanu tiek uzlikts transportlīdzekļa vadītājam. Tiesā esot vērsušies transportlīdzekļu īpašnieki, kas bijuši juridiskās personas. Augstākā tiesa secinājusi, ka pārkāpuma subjekts šajās lietās var būt tikai fiziskā persona, kas vadījusi transportlīdzekli.

7.2. Transportlīdzekļa īpašniekam varot rasties mantisks zaudējums tikai tad, ja transportlīdzekļa vadītājs nesamaksā uzlikto naudas sodu noteiktajā termiņā. Tiesas mantiskas sekas transportlīdzekļa vadītāja izdarītā administratīvā pārkāpuma dēļ transportlīdzekļa īpašniekam nerodoties. Tātad transportlīdzekļa īpašnieks neesot nedz persona, par kuru pieņemts lēmums administratīvā pārkāpuma lietā, nedz arī cietušais LAPK 279. panta izpratnē.

7.3. Aizliegums līdz naudas soda samaksai veikt valsts tehnisko apskati transportlīdzeklim, ar kuru izdarīts pārkāpums, un reģistrēt to Reģistrā esot lēmuma piespiedu izpildes sekas. Savukārt piespiedu izpilde esot veicama vienīgi tad, kad lēmums par administratīvā soda uzlikšanu nav izpildīts labprātīgi. Augstākā tiesa uzsver, ka transportlīdzekļa īpašnieks ir atbildīgs par sava transportlīdzekļa nodošanu citām personām.

Paziņojums par nesamaksāto naudas sodu pēc būtības esot par administratīvo pārkāpumu uzlikta soda izpildes procesā pieņemts lēmums. Tas tiešā veidā radot tiesiskas sekas transportlīdzekļa īpašniekam tajos gadījumos, kad pārkāpumu izdarījusi cita persona. Minētais paziņojums esot uzskatāms par administratīvo aktu, un transportlīdzekļa īpašnieks to varot pārsūdzēt tiesā.

8. Pieaicinātā persona – Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes lektore Anita Kovaļevska – norāda, ka apstrīdētais regulējums atbilst Satversmes 92. pantam.

8.1. LAPK 149.¹⁰ pants tieši nosakot, ka pie atbildības par apstāšanās un stāvēšanas noteikumu pārkāpšanu saucams transportlīdzekļa vadītājs. Tātad administratīvais sods tiekot piemērots tikai transportlīdzekļa vadītājam, nevis īpašniekam. Savukārt naudas soda nesamaksāšana likumā noteiktajā termiņā radot sekas transportlīdzekļa īpašniekam. Neesot pareizi veicināt administratīvo pārkāpumu lietvedības efektivitāti, pilnībā uzliekot transportlīdzekļa īpašniekam atbildību par sodu, kas piemērots citai personai. Apstrīdētajā regulējumā paredzētās negatīvās sekas varot skart transportlīdzekļa īpašnieku pat tajos gadījumos, kad transportlīdzekļa vadītājs ir klāt administratīvā pārkāpuma konstatēšanas un protokola – paziņojuma sastādīšanas laikā.

Atzīmes ierakstīšana Reģistrā esot transportlīdzekļa īpašniekam nelabvēlīgs administratīvais akts, tāpēc viņš esot tiesīgs vērsties administratīvajā tiesā ar pieteikumu par tā atcelšanu. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējai esot tiesību aizsardzības līdzeklis, ko viņa varot izmantot attiecībā uz atzīmes izdarīšanu Reģistrā. Transportlīdzekļa īpašnieks varot prasīt, lai tiek pārbaudīts, vai naudas soda piedziņa pret viņu ir vērsta un atzīme Reģistrā izdarīta atbilstoši apstrīdētajā regulējumā noteiktajam.

8.2. No LAPK 279. panta izrietot, ka transportlīdzekļa īpašniekam nav tiesību pārsūdzēt administratīvā pārkāpuma lietā pieņemto lēmumu, ja pārkāpumu ir izdarījusi cita persona. Ceļu satiksmes likuma 43.² pantā paredzētie līdzekļi, kurus vērš pret transportlīdzekļa īpašnieku, neesot uzskatāmi par administratīvo sodu. Tie neesot tiešas pārkāpuma sekas, jo iestājoties tikai tad, ja pie atbildības sauktā persona, proti, transportlīdzekļa vadītājs, naudas sodu nesamaksā likumā noteiktajā termiņā.

Personas tiesības uz pieeju tiesai un tiesības tikt uzklausītai neesot pašmērķīgas, proti, personai nebūtu jādod iespēju piedalīties tiesas procesā un tikt uzklausītai, ja tas nevar tieši ietekmēt šīs personas tiesības. Līdz ar to

transportlīdzekļa īpašniekam Satversmes 92. pantā garantētās tiesības uz pieeju tiesai un tiesības tikt uzklausītam neesot ierobežotas.

Turklāt no Satversmes 90. panta neizrietot pienākums nodrošināt protokola – paziņojuma nosūtīšanu transportlīdzekļa īpašniekam. Administratīvo aktu apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas kārtību nevajagot obligāti noteikt ar apstrīdēto regulējumu. Tā jau esot reglamentēta Administratīvā procesa likumā.

Secinājumu daļa

9. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka Ceļu satiksmes likuma 43.² pants, ciktāl tas skar transportlīdzekļa īpašnieka tiesības administratīvo pārkāpumu lietvedībā, neatbilst Satversmes 92. pantam.

9.1. Ceļu satiksmes likuma 43.² pantā ietvertās tiesību normas reglamentē administratīvo pārkāpumu lietvedību tajos gadījumos, kad pārkāpti transportlīdzekļu apstāšanās vai stāvēšanas noteikumi. Šajās likuma normās noteikta kārtība, kādā tiek uzlikts administratīvais sods par apstāšanās vai stāvēšanas noteikumu pārkāpšanu, ietverti šā soda samaksas nosacījumi, kā arī paredzēta iespēja lēmumu par naudas soda piemērošanu apstrīdēt augstākā iestādē (amatpersonai) un tās lēmumu pārsūdzēt tiesā.

Minētie tiesību jautājumi, kas aptver administratīvā pārkāpuma lietvedību no pārkāpuma konstatēšanas brīža līdz uzliktā naudas soda samaksai, ir savstarpēji cieši saistīti. Arī Pieteikuma iesniedzēja un Saeima Ceļu satiksmes likuma 43.² panta regulējumu uzskata par vienotu normu kopumu. Līdz ar to apstrīdētais regulējums, proti, Ceļu satiksmes likuma 43.² pants, ciktāl tas skar transportlīdzekļa īpašnieka tiesības administratīvo pārkāpumu lietvedībā, izskatāmajā lietā ir vērtējams kā vienots regulējums.

9.2. Satversmes 92. pants nosaka: „Ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā. Ikviens uzskatāms par nevainīgu, iekams viņa vaina nav atzīta saskaņā ar likumu. Nepamatota tiesību aizskārums gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu. Ikvienam ir tiesības uz advokāta palīdzību.”

No pieteikuma satura secināms, ka Pieteikuma iesniedzēja uzskata apstrīdēto regulējumu par neatbilstošu tikai Satversmes 92. panta pirmajam teikumam. Viņai kā transportlīdzekļa īpašniecei neesot iespēju administratīvā pārkāpuma lietvedības ietvaros tikt uzklausītai un aizstāvēt savas tiesības

iestādē un tiesā. Pieteikumā nav ietverti tādi argumenti, kas pamatotu apstrīdētā regulējuma iespējamo neatbilstību Satversmes 92. panta otrajam, trešajam vai ceturtajam teikumam.

Turklāt Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka apstrīdētais regulējums nesamērīgi ierobežo viņai Satversmes 90. pantā noteiktās tiesības zināt savas tiesības un Satversmes 105. pantā paredzētās tiesības uz īpašumu. Taču viņa nav lūgusi izvērtēt apstrīdētā regulējuma atbilstību minētajiem Satversmes pantiem. Argumentus par apstrīdētā regulējuma neatbilstību Satversmes 90. un 105. pantam Pieteikuma iesniedzēja sniegusi, lai pamatotu to, ka apstrīdētais regulējums ir pretrunā ar Satversmes 92. pantu (*sk. lietas materiālu 2. sēj. 47. – 48. lpp.*). Arī Saeima norāda uz minētajiem apsvērumiem (*sk. lietas materiālu 2. sēj. 41. – 42. lpp.*).

Līdz ar to Satversmes tiesa izskatāmās lietas ietvaros izvērtēs apstrīdētā regulējuma atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

10. Saeima, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktu, ir lūgusi izbeigt tiesvedību lietā, jo pieteikumā ietvertais prasījums esot tiesību normu interpretācijas un piemērošanas jautājums, kura izvērtēšana neietilpstot Satversmes tiesas kompetencē. Atziņa, ka transportlīdzekļa īpašniekam nav tiesību apstrīdēt un pārsūdzēt lēmumu (protokolu – paziņojumu) par naudas soda piemērošanu, esot radusies tiesu praksē (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 36. – 38. lpp.*).

Ja lietā izteikts lūgums izbeigt tiesvedību, Satversmes tiesa parasti to izlemj visupirms, ja vien šā lēmuma pieņemšanai nav nepieciešams izvērtēt atsevišķus lietas aspektus pēc būtības (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2011. gada 19. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-71-01 11. – 14. punktu*).

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tai atbilstoši Satversmē un Satversmes tiesas likumā noteiktajai kompetencei nav paredzētas tiesības izvērtēt ne valsts pārvaldes iestāžu veikto tiesību normu piemērošanu, nedz arī vispārējās jurisdikcijas tiesu nolēmumu tiesiskumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2003. gada 23. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2002-20-0103 secinājumu daļas 7. punktu un 2009. gada 3. jūnija sprieduma lietā Nr. 2008-43-0106 12. punktu*).

Lai izvērtētu, vai tiesvedība lietā ir izbeidzama, jānoskaidro Ceļu satiksmes likuma 43.² panta saturs.

11. Ceļu satiksmes likuma 43.² pants paredz, ka atbildīgā amatpersona, konstatējot transportlīdzekļa apstāšanās vai stāvēšanas noteikumu pārkāpumu, sastāda protokolu – paziņojumu par soda uzlikšanu atbilstoši šā panta pirmajā daļā un Ministru kabineta 2006. gada 7. marta noteikumos Nr. 182 „Kārtība, kādā noformējams administratīvā pārkāpuma protokols – paziņojums par transportlīdzekļu apstāšanās un stāvēšanas noteikumu pārkāpšanu” (turpmāk – Noteikumi Nr. 182) ietvertajām prasībām. Ceļu satiksmes likuma 43.² panta septītajā daļā ir noteikts, ka šo lēmumu var apstrīdēt, iesniedzot attiecīgu iesniegumu augstākai iestādei (amatpersonai), kuras lēmumu var pārsūdzēt tiesā.

Ja uzliktais naudas sods netiek samaksāts Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā noteiktajā termiņā, tad transportlīdzekļa reģistrācijas apliecībā norādītajam turētājam vai, ja transportlīdzekļa reģistrācijas apliecībā turētājs nav norādīts, – transportlīdzekļa īpašniekam tiek nosūtīts paziņojums par nesamaksāto naudas sodu. Paziņojumā norādāms, ka to var apstrīdēt viena mēneša laikā, iesniedzot attiecīgu iesniegumu augstākai iestādei (amatpersonai), kuras lēmumu var pārsūdzēt tiesā.

Tātad tiesību normas ne vien ietver prasības attiecībā uz protokolu – paziņojumu un paziņojumu par nesamaksāto naudas sodu, bet arī paredz iespēju tos apstrīdēt augstākā iestādē (amatpersonai) un tās lēmumu pārsūdzēt tiesā. Taču likumdevējs Ceļu satiksmes likuma 43.² pantā nav tieši minējis personas, kurām ir tiesības šos procesuālos dokumentus apstrīdēt augstākā iestādē (amatpersonai) un pārsūdzēt tiesā.

Pieteikuma iesniedzēja pauž uzskatu, ka Ceļu satiksmes likuma 43.² pants ir neskaidrs, jo transportlīdzekļa īpašniekam neesot drošas pārliecības par viņa tiesībām apstrīdēt un pārsūdzēt lēmumu (protokolu – paziņojumu) par naudas soda piemērošanu (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 2. – 3. lpp.*).

Līdz ar to Satversmes tiesai jāpārbauda, kāds ir transportlīdzekļa īpašnieka tiesību un pienākumu saturs administratīvā pārkāpuma lietvedībā, ciktāl runa ir par transportlīdzekļa apstāšanās vai stāvēšanas noteikumu neievērošanu.

12. Ceļu satiksmes likuma 43.² pantā *expressis verbis* netiek norādītas personas, kurām ir tiesības: 1) apstrīdēt protokolu – paziņojumu un paziņojumu par nesamaksāto naudas sodu; 2) pārsūdzēt tiesā augstākas

iestādes (amatpersonas) lēmumu par protokolu – paziņojumu, kā arī paziņojumu par nesamaksāto naudas sodu. Tāpēc jānoskaidro, vai no minētā Ceļu satiksmes likuma panta kopsakarā ar citām tiesību normām ir secināms, kurām personām ir šādas tiesības.

12.1. Likumdevējs Ceļu satiksmes likuma 43.² panta astotajā daļā ir deleģējis Ministru kabinetam uzdevumu noteikt kārtību, kādā noformējams protokols – paziņojums par uzlikto naudas sodu un nosūtāma informācija transportlīdzekļa īpašniekam (valdītājam, turētājam), kā arī naudas soda iekasēšanas un kontroles kārtību. Ievērojot minēto, Ministru kabinets Noteikumu Nr. 182 1. pielikumā noteicis, ka transportlīdzekļa vadītājs, kurš neatrodas pārkāpuma izdarīšanas vietā, ir izdarījis administratīvo pārkāpumu, par kuru viņam uzliekams naudas sods.

Augstākā tiesa ir atzinusi, ka administratīvā pārkāpuma protokols – lēmums ir administratīvais akts, kas tiek izdots attiecībā uz individuāli noteiktu fizisko personu – konkrēto transportlīdzekļa vadītāju, kurš ir zināms transportlīdzekļa īpašniekam (*sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007. gada 26. janvāra lēmuma lietā Nr. SKA-107 11. punktu*).

Arī administratīvā pārkāpuma lietvedībā, kura norādīta pieteikumā un kurā konstatēts LAPK 149.¹⁰ panta ceturtās daļas 1. punktā minētais pārkāpums, protokols – paziņojums tika sastādīts, adresējot to transportlīdzekļa vadītājam. Šī LAPK norma noteic, ka par administratīvo pārkāpumu uzliek naudas sodu transportlīdzekļa vadītājam trīsdesmit *euro* apmērā.

Tātad gan normatīvais regulējums, gan tiesu prakse apstiprina to, ka par administratīvā pārkāpuma izdarītāju uzskatāms nevis transportlīdzekļa īpašnieks, bet gan transportlīdzekļa vadītājs, kuram tiek uzlikts administratīvais sods.

Savukārt tiesības administratīvā pārkāpuma lietā pieņemto institūcijas (amatpersonas) lēmumu apstrīdēt augstākā iestādē un, ja tādas nav, – pārsūdzēt rajona (pilsētas) tiesā atbilstoši LAPK 279. panta pirmajai daļai ir personai, kura saukta pie administratīvās atbildības, kā arī cietušajam administratīvā pārkāpuma lietā. Saskaņā ar LAPK 261. panta pirmo daļu cietušais administratīvā pārkāpuma lietā var būt fiziskā vai juridiskā persona, kurai ar administratīvo pārkāpumu nodarīts kaitējums, proti, morāls aizskārums, fiziskas ciešanas vai mantisks zaudējums. Tātad transportlīdzekļa īpašniekam,

kurš administratīvā pārkāpuma izdarīšanas brīdī nebija transportlīdzekļa vadītājs un nebija arī cietušais, nav tiesību apstrīdēt un pārsūdzēt protokolu – paziņojumu.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Ceļu satiksmes likumā ietvertas speciālas, savukārt Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā – vispārējās tiesību normas. Turklāt tās ir vienāda juridiskā spēka tiesību normas (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 28. marta sprieduma lietā Nr. 2012-15-01 15.4. punktu*). Tātad likumdevējs bija tiesīgs Ceļu satiksmes likumā noteikt no vispārējā regulējuma – LAPK – atšķirīgu kārtību. Tomēr attiecībā uz protokola – paziņojuma apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas kārtību nav atšķirību starp Ceļu satiksmes likuma un LAPK normām. Līdz ar to ir nepamatots Saeimas apgalvojums, ka situācijās, uz kurām attiecas apstrīdētais regulējums, nav piemērojams LAPK 279. pants.

Likumdevējs ir noteicis, ka tiesības apstrīdēt protokolu – paziņojumu augstākā iestādē (amatpersonai) un tās lēmumu pārsūdzēt tiesā ir personai, kura saukta pie administratīvās atbildības, proti, transportlīdzekļa vadītājam un cietušajam administratīvā pārkāpuma lietā. Turpretī transportlīdzekļa īpašniekam apstrīdētais regulējums šādas tiesības neparedz.

12.2. Paziņojums par nesamaksāto naudas sodu tiek adresēts transportlīdzekļa turētājam vai, ja turētājs nav norādīts transportlīdzekļa reģistrācijas apliecībā, – transportlīdzekļa īpašniekam.

No apstrīdētā regulējuma izriet, ka minētais paziņojums kalpo vairākiem šādiem mērķiem:

1) informēt paziņojuma adresātu par to, ka ar viņa turējumā vai īpašumā esošo transportlīdzekli ir izdarīts administratīvais pārkāpums un pie atbildības sauktā persona – transportlīdzekļa vadītājs – nav samaksājusi tai uzlikto naudas sodu likumā noteiktajā termiņā;

2) darīt zināmu, ka par administratīvo pārkāpumu uzliktais naudas sods ir piedzenams no transportlīdzekļa reģistrācijas apliecībā norādītā turētāja vai no transportlīdzekļa īpašnieka (valdītāja). Šāda piedziņa nenotiek tad, ja pārkāpuma izdarīšanas brīdī transportlīdzeklis nav atradies īpašnieka (turētāja, valdītāja) valdījumā citas personas pretiesisku darbību dēļ;

3) informēt, ka līdz naudas soda samaksai Reģistrā tiek izdarīta atzīme par aizliegumu veikt valsts tehnisko apskati transportlīdzeklim, ar kuru izdarīts pārkāpums, un reģistrēt to Reģistrā.

Tātad administratīvo pārkāpumu izdarījušās personas – pārkāpēja – pienākums samaksāt tai uzlikto naudas sodu tā neizpildes gadījumā gulstas uz transportlīdzekļa turētāju vai īpašnieku (valdītāju). Turklāt Reģistrā tiek izdarīta atzīme, kas transportlīdzekļa turētājam vai īpašniekam (valdītājam) rada nelabvēlīgas sekas.

Administratīvā procesa likuma 76. panta pirmā daļa noteic, ka tiesības apstrīdēt administratīvo aktu ir tā adresātam. Ņemot vērā to, ka paziņojuma par nesamaksāto naudas sodu adresāts neapšaubāmi ir transportlīdzekļa turētājs vai īpašnieks, viņam ir tiesības paziņojumu apstrīdēt augstākā iestādē (amatpersonai) un pārsūdzēt tiesā.

Arī Augstākā tiesa ir atzinusi, ka paziņojums par nesamaksāto naudas sodu uzskatāms par administratīvo aktu un transportlīdzekļa īpašnieks to var pārsūdzēt tiesā (*sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007. gada 26. janvāra lēmuma lietā Nr. SKA-107 8. un 9. punktu*).

12.3. Ceļu satiksmes likuma 43.² pants kopsakarā ar LAPK normām nosaka transportlīdzekļa īpašnieka tiesību saturu administratīvā pārkāpuma – respektīvi, apstāšanās vai stāvēšanas noteikumu neievērošanas – lietvedības ietvaros. Proti, transportlīdzekļa īpašniekam ir tiesības apstrīdēt un pārsūdzēt paziņojumu par nesamaksāto naudas sodu, jo viņš ir šā administratīvā akta adresāts. Savukārt protokola – paziņojuma adresāts ir transportlīdzekļa vadītājs, kurš izdarījis administratīvo pārkāpumu. Spēkā esošais normatīvais regulējums neparedz transportlīdzekļa īpašniekam tiesības apstrīdēt un pārsūdzēt protokolu – paziņojumu, ar kuru pieņemts lēmums par naudas soda piemērošanu.

Tātad nav pamatots Saeimas viedoklis, ka normatīvais regulējums, citastarp Ceļu satiksmes likuma 43.² pants, apstāšanās vai stāvēšanas noteikumu pārkāpuma gadījumā ļauj transportlīdzekļa īpašniekam apstrīdēt un pārsūdzēt lēmumu par naudas soda piemērošanu. Lai pārliecinātos par to, vai tiek nodrošinātas gan Pieteikuma iesniedzējas, gan citu personu tiesības uz taisnīgu tiesu, ir nepieciešams turpināt tiesvedību lietā.

Tādējādi ir noraidāms Saeimas lūgums izbeigt tiesvedību lietā saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktu un tiesvedība lietā ir turpināma.

13. Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ir nostiprinātas ikvienas personas tiesības aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā. Tajā minētais jēdziens „taisnīga tiesa” ietver divus aspektus, proti, „taisnīga tiesa” kā neatkarīga tiesu varas institūcija, kas izskata lietu, un „taisnīga tiesa” kā pienācīgs, tiesiskai valstij atbilstošs process, kura ietvaros lieta tiek izskatīta (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 5. marta sprieduma lietā Nr. 2001-10-01 secinājumu daļas 2. punktu un 2012. gada 18. oktobra sprieduma lietā Nr. 2012-02-0106 11.1. punktu*).

13.1. Taisnīga tiesa kā pienācīgs, tiesiskai valstij atbilstošs tiesas process aptver vairākus savstarpēji saistītus elementus, piemēram, tiesības uz pieeju tiesai, pušu līdztiesības principu, tiesības tikt uzklausītam, tiesības uz motivētu tiesas nolēmumu, tiesības uz pieņemtā nolēmuma pārsūdzību. Tās ir savstarpēji saistītas tiesības (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 5. novembra sprieduma lietā Nr. 2008-04-01 8.2. punktu un 2010. gada 17. maija sprieduma lietā Nr. 2009-93-01 8.3. punktu*). Savukārt valsts pienākums ir paredzēt tiesiskās garantijas tiesiskuma un taisnīguma principu ievērošanai lietu izspriešanā (*sk. Satversmes tiesas 2012. gada 18. oktobra sprieduma lietā Nr. 2012-02-0106 11.1. punktu*).

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tiesības uz brīvu pieeju tiesai ir nesaraujami saistītas ar taisnīgas tiesas prasību. Nebūtu nozīmes tiesas taisnīgumam, ja netiktu nodrošināta tiesas pieejamība, un otrādi – tiesas pieejamība būtu lieka, ja netiktu nodrošināts tiesas taisnīgums (*sk. Satversmes tiesas 2006. gada 14. marta sprieduma lietā Nr. 2005-18-01 8. punktu*).

Savukārt tāpēc, lai lietu izskatīšanas procedūra būtu taisnīga, jāievēro prasība nodrošināt personai tiesības tikt uzklausītai izskatāmajā jautājumā, tiesības uz procesuālo vienlīdzību jeb līdzvērtīgu iespēju garantijas, iespēja izteikt argumentus attiecībā uz pretējās puses iesniegtajiem pierādījumiem, kā arī tiesības pilnvērtīgi izmantot iespēju iesniegt pierādījumus (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 11. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2006-28-01 12. punktu*).

13.2. Pieteikuma iesniedzēja norādījusi vairākus iemeslus, kuru dēļ tiekot nesamērīgi ierobežotas viņai kā tāda transportlīdzekļa īpašnieci, ar kuru cita persona izdarījusi administratīvo pārkāpumu, Satversmes 92. pantā noteiktās pamattiesības, proti:

1) apstrīdētais regulējums neparedzot transportlīdzekļa īpašniekam tiesības saņemt protokolu – paziņojumu;

2) apstrīdētais regulējums neparedzot transportlīdzekļa īpašniekam tiesības apstrīdēt protokolu – paziņojumu augstākai iestādei (amatpersonai) un

pārsūdzēt tās lēmumu tiesā. Tādējādi transportlīdzekļa īpašnieks netiekot uzklausīts pirms vai pēc administratīvā soda uzlikšanas;

3) apstrīdētais regulējums neparedzot transportlīdzekļa īpašniekam iespēju norādīt personu, kura bija transportlīdzekļa vadītājs un ir izdarījusi administratīvo pārkāpumu;

4) gadījumos, kad uzliktais naudas sods nav samaksāts, transportlīdzekļa īpašniekam iestājoties nelabvēlīgas sekas – nesamaksātais naudas sods ir piedzenams no transportlīdzekļa turētāja vai īpašnieka (valdītāja), kā arī Reģistrā tiek izdarīta atzīme par aizliegumu līdz soda samaksai veikt valsts tehnisko apskati transportlīdzeklim, ar kuru izdarīts pārkāpums, un reģistrēt to Reģistrā.

Ceļu satiksmes likuma 43.² pantā paredzētās nelabvēlīgās sekas skar transportlīdzekļa īpašnieku, ja cita persona – transportlīdzekļa vadītājs – noteiktajā termiņā nesamaksā administratīvo sodu par tās izdarīto administratīvo pārkāpumu. Proti, no transportlīdzekļa īpašnieka piedzenams transportlīdzekļa vadītāja nesamaksātais sods, kā arī Reģistrā ierakstāms aizliegums veikt valsts tehnisko apskati transportlīdzeklim, ar kuru izdarīts pārkāpums, un reģistrēt to Reģistrā. Minētās nelabvēlīgās sekas rodas transportlīdzekļa īpašniekam, taču viņam nav tiesību aizsardzības līdzekļu, ar kuriem šādu seku iestāšanos varētu novērst.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tādējādi transportlīdzekļa īpašniekam nav iespējams apstrīdēt uzlikto sodu un norādīt uz pārkāpuma apstākļiem vai patieso pārkāpuma izdarītāju pat tad, ja viņam ir pamatota pārliecība, ka pārkāpumu izdarījusī persona sodu nesamaksās (piemēram, šī persona mirusi, atzīta par rīcībnespējīgu vai izbraukusi no valsts) vai ka samaksātā naudas soda atgūšana no šīs personas nebūs iespējama (piemēram, persona atzīta par maksātnespējīgu) (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 28. marta sprieduma lietā Nr. 2012-15-01 17. punktu*).

Līdz ar to apstrīdētais regulējums ierobežo Pieteikuma iesniedzējas tiesības uz pieeju tiesai un tiesības tikt uzklausītai.

14. Satversmes tiesa jau vairākkārt norādījusi, ka Satversme tieši neparedz gadījumus, kuros tiesības uz taisnīgu tiesu varētu ierobežot, tomēr šīs tiesības nevar uzskatīt par absolūtām. Tā kā tiesības uz taisnīgu tiesu ir vienas no vissvarīgākajām personas tiesībām, ierobežojumi tām nosakāmi tikai pašos nepieciešamākajos gadījumos (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2005. gada*

4. janvāra sprieduma lietā Nr. 2004-16-01 7.1. punktu, 2006. gada 14. marta sprieduma lietā Nr. 2005-18-01 10. punktu un 2008. gada 5. novembra sprieduma lietā Nr. 2008-04-01 13. punktu).

Ja šāds ierobežojums tomēr ir noteikts, tad jāizvērtē, vai tas noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu, vai ierobežojumam ir leģitīms mērķis un vai ierobežojums ir samērīgs ar šo mērķi (sk. Satversmes tiesas 2003. gada 27. jūnija sprieduma lietā Nr. 2003-04-01 secinājumu daļas 1.2. punktu, 2010. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-01-01 12. punktu un 2012. gada 20. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2011-16-01 9. punktu).

Satversmes tiesas praksē ir izskatītas lietas, kurās vērtētas transportlīdzekļa īpašnieka tiesības administratīvā pārkāpuma lietvedībā gadījumos, kad administratīvo pārkāpumu ar transportlīdzekļa īpašniekam piederošu transportlīdzekli izdarījusi cita persona (sk. Satversmes tiesas 2013. gada 28. marta spriedumu lietā Nr. 2012-15-01 un 2013. gada 24. oktobra spriedumu lietā Nr. 2012-23-01).

Kā atzinusi Satversmes tiesa, Ceļu satiksmes likuma regulējums, ciktāl tas neparedz transportlīdzekļa īpašniekam tiesības apstrīdēt un pārsūdzēt protokolu – lēmumu gadījumā, kad automātiski fiksētu pārkāpumu izdarījis šā transportlīdzekļa vadītājs, kura valdījumā transportlīdzeklis atradies uz tiesiska pamata, neatbilst Satversmes 92. pantam, jo nesamērīgi ierobežo transportlīdzekļa īpašnieka tiesības tikt uzklautam un tiesības uz pieeju tiesai (sk. Satversmes tiesas 2013. gada 28. marta sprieduma lietā Nr. 2012-15-01 18.3.3.2. punktu).

Tāpat Satversmes tiesa ir norādījusi, ka transportlīdzeklis ir paaugstinātas bīstamības avots un tā īpašniekam valsts var noteikt sevišķus pienākumus un paredzēt sodu par šo pienākumu neizpildi. Taču gan šāda veida pienākumam, gan arī atbilstošam sodam par tā neizpildi jābūt pietiekami skaidri noteiktam likumā (sk. Satversmes tiesas 2013. gada 24. oktobra sprieduma lietā Nr. 2012-23-01 13.2. punktu un 2013. gada 28. marta sprieduma lietā Nr. 2012-15-01 15.4. – 15.5. punktu).

15. Pieteikuma iesniedzēja ir paudusi viedokli, ka apstrīdētais regulējums ir neskaidrs un tādēļ nav uzskatāms, ka tajā ietvertais pamattiesību ierobežojums noteikts ar likumu. Ceļu satiksmes likuma 43.² pantā neesot noteikta protokola – paziņojuma un paziņojuma par nesamaksāto naudas sodu paziņošanas kārtība, kā arī neesot norādītas personas, kurām ir tiesības minētos

administratīvā pārkāpuma lietvedības dokumentus apstrīdēt un pārsūdzēt (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 11. lpp.*).

Satversme paredz personai subjektīvas tiesības tikt informētai par tās tiesībām un arī pienākumiem. Likumdevēja pieņemtajai normai jābūt formulētai tā, lai indivīds, nepieciešamības gadījumā atbilstoši konsultējoties, varētu šo normu saprast un regulēt savu rīcību (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 30. marta sprieduma lietā Nr. 2010-60-01 15.2. punktu un 2012. gada 1. novembra sprieduma lietā Nr. 2012-06-01 7.2. punktu*).

Satversmes tiesa šā sprieduma 12.1. un 12.2. punktā jau secināja, ka Ceļu satiksmes likuma 43.² pants nosaka subjektu, kuram ir tiesības apstrīdēt un pārsūdzēt Pieteikuma iesniedzējas norādītos aktus. Proti, transportlīdzekļa vadītājam ir tiesības apstrīdēt un pārsūdzēt protokolu – paziņojumu, bet transportlīdzekļa īpašniekam ir tiesības apstrīdēt un pārsūdzēt paziņojumu par nesamaksāto naudas sodu. Turklāt paziņojuma par nesamaksāto naudas sodu un protokola – paziņojuma paziņošanas kārtība, ievērojot deleģējumu, kas Ministru kabinetam piešķirts Ceļu satiksmes likuma 43.² pantā, ir reglamentēta Noteikumos Nr. 182. Tātad nav pamatots Pieteikuma iesniedzējas uzskats, ka apstrīdētais regulējums ir neskaidrs un transportlīdzekļa īpašniekam neparedzams.

Lietā nav strīda par to, ka apstrīdētais regulējums ir pieņemts un izsludināts Satversmē un Saeimas kārtības rullī paredzētajā kārtībā.

Līdz ar to no apstrīdētā regulējuma izrietošais pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu.

16. Ikviena pamattiesību ierobežojuma pamatā ir jābūt apstākļiem un argumentiem, kādēļ tas vajadzīgs, proti, ierobežojumam ir jābūt noteiktam svarīgu interešu – leģitīma mērķa – labad (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2006. gada 14. marta sprieduma lietā Nr. 2005-18-01 13. punktu*). Pamattiesības saskaņā ar Satversmes 116. pantu var ierobežot, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību.

Nosakot tiesību ierobežojumus, pienākums uzrādīt un pamatot šādu ierobežojumu leģitīmo mērķi Satversmes tiesas procesā ir institūcijai, kas izdevusi apstrīdēto aktu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2012. gada 1. novembra sprieduma lietā Nr. 2012-06-01 12. punktu*). Saeima atbildes rakstā un tā papildinājumos šādu mērķi nav norādījusi. Savukārt Pieteikuma

iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētajam regulējumam nav leģitīma mērķa (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 5. – 6. lpp.*). Līdz ar to Satversmes tiesai nepieciešams noskaidrot, vai apstrīdētajā regulējumā noteiktajam pamattiesību ierobežojumam ir leģitīms mērķis.

Saskaņā ar LAPK 149.¹⁰ pantu par apstāšanās un stāvēšanas noteikumu pārkāpšanu pie administratīvās atbildības saucams transportlīdzekļa vadītājs, proti, persona, kura ir izdarījusi administratīvo pārkāpumu, un viņam uzliekams administratīvais sods – naudas sods. Administratīvais sods ir atbildības līdzeklis, kura mērķis ir panākt, lai persona, kura izdarījusi administratīvo pārkāpumu, tiktu audzināta likumu ievērošanas garā. Turklāt tā mērķis ir arī veicināt to, lai tiesību pārkāpējs un citas personas neizdarītu jaunus pārkāpumus (*sk. LAPK 22. pantu*).

Ceļu satiksmes likuma 43.² pantā noteiktā kārtība, kas paredz transportlīdzekļa vadītāja sodīšanu par apstāšanās vai stāvēšanas noteikumu pārkāpšanu, būtībā tika ieviesta jau ar Saeimas 2003. gada 8. jūlijā pieņemto likumu „Grozījumi Ceļu satiksmes likumā”, kas stājās spēkā 2004. gada 1. janvārī. Šāds regulējums bija nepieciešams, jo vajadzēja rast risinājumu situācijām, kurās nebija iespējams pie atbildības saukt personu, kura izdarījusi transportlīdzekļu apstāšanās vai stāvēšanas noteikumu pārkāpumu (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 86. lpp. un 2. sēj. 58. – 59. lpp.*). Tāpat, izstrādājot apstrīdēto regulējumu, bija nepieciešams saskaņot Ceļu satiksmes likuma normas par transportlīdzekļu apstāšanās vai stāvēšanas noteikumu pārkāpšanu ar Administratīvā procesa likumā noteiktajiem principiem (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 106. lpp.*).

Neparedzot transportlīdzekļa īpašniekam tiesības apstrīdēt un pārsūdzēt protokolu – paziņojumu, tiek nodrošināta ātrāka administratīvo pārkāpumu lietvedība gadījumos, kad pārkāpti transportlīdzekļu apstāšanās vai stāvēšanas noteikumi. Administratīvā pārkāpuma lietvedības ietvaros tiek noskaidroti lietas faktiskie apstākļi, uzklautā pie atbildības sauktā persona un izvērtēti lietā savāktie pierādījumi. Paredzot iespēju minētajā procesā iesaistīties arī transportlīdzekļa īpašniekam, lietas, visticamāk, tiktu izskatītas ilgāk, bet atbildīgajai iestādei (amatpersonai) un tiesai būtu paredzami papildu pienākumi, kas sarežģītu administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšanu. Turklāt kārtība, kas sekmē procesuālo ekonomiju un ļauj ātrāk pabeigt administratīvā pārkāpuma lietvedību, atbilst sabiedrības interesēm.

Minētie apsvērumi ir cieši saistīti ar iespēju nodrošināt efektīvāku un pilnīgāku administratīvo sodu piedziņu. Ceļu satiksmes likuma 43.² pantā ietvertais regulējums motivē transportlīdzekļa īpašnieku rūpīgi izvēlēties personu, kurai transportlīdzekli var uzticēt. Jo vairāk transportlīdzekļu īpašnieki, kas nodod transportlīdzekļus lietošanā citām personām, apzināsies atbildību par savu rīcību, jo retāk tiks pārkāpti transportlīdzekļu apstāšanās vai stāvēšanas noteikumi un apdraudēta citu cilvēku dzīvība, veselība vai manta.

Tādējādi pamattiesību ierobežojums ar apstrīdēto regulējumu ir noteikts, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības.

17. Lai noskaidrotu, vai, ierobežojot transportlīdzekļa īpašnieka tiesības uz pieeju tiesai un tiesības tikt uzklautam, ir ievērots samērīguma princips, Satversmes tiesai jāizvērtē:

1) vai likumdevēja izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai;

2) vai nav saudzējošāku līdzekļu šā mērķa sasniegšanai;

3) vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto zaudējumu. Ja, izvērtējot tiesību normu, tiek atzīts, ka tā neatbilst kaut vienam no šiem kritērijiem, tad tā neatbilst arī samērīguma principam un ir prettiesiska (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 19. marta sprieduma lietā Nr. 2001-12-01 secinājumu daļas 3.1. punktu un 2012. gada 20. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2011-16-01 12. punktu*).

18. Likumdevēja izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai, ja ar konkrēto tiesisko regulējumu šis mērķis tiek sasniegts (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-01-01 13. punktu*).

Apstrīdētajā regulējumā ir noteikta tāda kārtība, ar kuru tiek ierobežotas transportlīdzekļa īpašnieka tiesības uz pieeju tiesai un tiesības tikt uzklautam. Taču vienlaikus apstrīdētais regulējums citu personu interesēs sekmē administratīvās lietvedības un administratīvo sodu izpildes efektivitāti.

Minēto apstiprina arī Satiksmes ministrija, kas sniegusi informāciju par apstāšanās un stāvēšanas noteikumu pārkāpumu skaitu un uzlikto naudas sodu izpildi pēdējos gados. Piemēram, 2010. gadā naudas sodu izpilde tika īstenota par 90 procentiem, savukārt 2011. un 2012. gadā – attiecīgi par 89 un

86 procentiem (*sk. lietas materiālu 2. sēj. 59. – 60. lpp.*). Apstrīdētais regulējums ļauj efektīvi aizsargāt citu cilvēku tiesības.

Līdz ar to apstrīdētais regulējums ir piemērots legītimā mērķa sasniegšanai.

19. Ar apstrīdēto regulējumu noteiktais pamattiesību ierobežojums ir nepieciešams, ja nav citu līdzekļu, kuri būtu tikpat iedarbīgi un kurus izvēloties konkrētās pamattiesības tiktu ierobežotas mazāk (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2012. gada 1. novembra sprieduma lietā Nr. 2012-06-01 13.2. punktu*).

Satversmes tiesa jau vairākkārt savos spriedumos ir secinājusi, ka tai nav jāizvērtē, ciklāl kādi alternatīvie līdzekļi būtu vai nebūtu labāk piemēroti situācijas risinājumam (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2006. gada 8. marta sprieduma lietā Nr. 2005-16-01 15.8. punktu un 2009. gada 13. februāra sprieduma lietā Nr. 2008-34-01 22. punktu*).

Pieteikuma iesniedzēja kā iespējamu alternatīvo līdzekli ir minējusi tādas kārtības ieviešanu, kas paredzētu transportlīdzekļa īpašniekam tiesības norādīt personu, kura bija transportlīdzekļa vadītājs un ir izdarījusi administratīvo pārkāpumu.

Minētā kārtība, iespējams, nodrošinātu to, ka naudas soda piedziņu varētu vērst tikai pret personu, kura pārkāpusi transportlīdzekļu apstāšanās vai stāvēšanas noteikumus. Tādējādi tieši pārkāpējs maksātu viņam uzlikto sodu. Taču šāds regulējums sarežģītu administratīvo pārkāpumu lietvedību un aprūtinātu sodu piedziņu, kā arī varētu mazināt transportlīdzekļa īpašnieka motivāciju uzticēt transportlīdzekli tādām personām, kuras atbildīgi piedalās ceļu satiksmē.

Turklāt Satversmes tiesa spriedumā lietā Nr. 2012-15-01, izvērtējot regulējumu par ceļu satiksmes pārkāpuma fiksēšanu ar tehniskiem līdzekļiem (fotoiekārtām vai videoiekārtām), neapturot transportlīdzekli, jau norādīja uz atsevišķu citu valstu praksi, kas paredz transportlīdzekļa īpašniekam tiesības vērsties policijā un sniegt informāciju par patieso transportlīdzekļa vadītāju. Minētajā spriedumā atzīts: nav pietiekama pamata secināt, ka šāds regulējums sasniegtu legītīmo mērķi – citu personu tiesību aizsardzība – tādā pašā kvalitātē (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 28. marta sprieduma lietā Nr. 2012-15-01 18.3.2. punktu*). Arī izskatāmajā lietā Satversmes tiesai nav pamata uzskatīt, ka Pieteikuma iesniedzējas norādītais iespējamais alternatīvais līdzeklis ļautu sasniegt apstrīdētā regulējuma legītīmo mērķi vismaz tādā pašā kvalitātē.

Līdz ar to nepastāv tādi alternatīvi līdzekļi, ar kuriem leģitīmo mērķi varētu sasniegt tādā pašā kvalitātē.

20. Izvērtējot pamattiesību ierobežojuma atbilstību leģitīmajam mērķim, jāpārlicinās arī par to, vai nelabvēlīgās sekas, kas transportlīdzekļa īpašniekam rodas tā pamattiesību ierobežošanas rezultātā, nav lielākas par labumu, ko no šā ierobežojuma gūst sabiedrība kopumā.

20.1. Tiesību zinātnē norādīts, ka „administratīvā pārkāpuma lietas pēc savas būtības ir pielīdzināmas krimināllietām” (*Litvins G., Aperāne K. Administratīvā pārkāpuma lietvedība ceļu satiksmē. Rīga: SIA „Nordik”, 2011, 7. lpp.*). Attiecībā uz vairākām LAPK normām Satversmes tiesa jau secinājusi, ka tajās paredzētie sodi pielīdzināmi kriminālsodam Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas izpratnē, un īpaši uzsvērusi, ka tiem piemīt gan sodošā, gan preventīvā funkcija, kas atbilst arī kriminālsoda piemērošanas mērķiem (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 20. jūnija spriedumu lietā Nr. 2001-17-0106 un 2012. gada 18. oktobra sprieduma lietā Nr. 2012-02-0106 16. punktu*).

Administratīvā atbildība par transportlīdzekļu apstāšanās vai stāvēšanas noteikumu pārkāpumu iestājas transportlīdzekļa vadītājam, kuram par to tiek uzlikts naudas sods. Apstrīdētais regulējums pieļauj iespēju, ka pārkāpējam uzliktais pienākums samaksāt sodu ir jāpilda transportlīdzekļa īpašniekam, kurš nav saukts pie administratīvās atbildības. Transportlīdzekļa īpašniekam minētais pienākums uzliekams gadījumos, kad tiek konstatēts, ka: 1) ar viņa īpašumā esošu transportlīdzekli ir izdarīts administratīvais pārkāpums; 2) pārkāpējs (transportlīdzekļa vadītājs) nav samaksājis viņam uzlikto naudas sodu likumā noteiktajā termiņā. Tātad transportlīdzekļa īpašniekam ir jāuzņemas citas personas izdarīta pārkāpuma sekas. Savukārt pārkāpējam ir iespējams izvairīties no atbildības par naudas soda nesamaksāšanu, ja vien transportlīdzekļa īpašnieks nevēršas tiesā, lūdzot atgūt samaksāto naudas sodu civiltiesiskā kārtībā.

Šā sprieduma 12.2. un 13.2. punktā jau norādīts uz būtiskām nelabvēlīgajām sekām, kas rodas transportlīdzekļa īpašniekam sakarā ar citas personas izdarītu administratīvo pārkāpumu. Proti, uzliekot transportlīdzekļa īpašniekam pienākumu samaksāt pārkāpējam piemēroto naudas sodu, Reģistrā vienlaikus tiek ierakstīts aizliegums veikt valsts tehnisko apskati transportlīdzeklim, ar kuru izdarīts pārkāpums, un reģistrēt to Reģistrā. Taču

apstrīdētais regulējums nenodrošina to, ka transportlīdzekļa īpašnieks, kurš nebija transportlīdzekļa vadītājs administratīvā pārkāpuma izdarīšanas brīdī, varētu pirms nelabvēlīgo seku iestāšanās tikt uzklausīts.

20.2. Ja transportlīdzekļa īpašnieks paziņojumu par transportlīdzekļa vadītāja nesamaksāto naudas sodu apstrīd augstākā iestādē (amatpersonai) un vēlāk pārsūdz tiesā, tad augstākas iestādes (amatpersonas) un tiesas kompetencē ir tikai pārliecināšanās par to, vai: 1) personas īpašumā ir transportlīdzeklis, ar kuru izdarīts administratīvais pārkāpums; 2) naudas sods par pārkāpuma izdarīšanu nav samaksāts likumā noteiktajā termiņā. Konstatējot minētos apstākļus, augstāka iestāde (amatpersona) un tiesa nav tiesīga atbrīvot transportlīdzekļa īpašnieku no paziņojumā par nesamaksāto naudas sodu uzliktā pienākuma izpildes.

Satversmes tiesa jau ir atzinusi, ka tiesību normās noteiktais transportlīdzekļa īpašnieka pienākums atbildēt par transportlīdzekļa vadītājam uzliktā naudas soda samaksas termiņa neievērošanu nav identificējams ar atbildību par vadītāja izdarītajiem ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumiem. Proti, normatīvajos aktos nav paredzēta transportlīdzekļa īpašnieka atbildība par administratīvajiem pārkāpumiem, kurus cita persona izdarījusi ar tā īpašumā esošu transportlīdzekli (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 28. marta sprieduma lietā Nr. 2012-15-01 15.3. punktu*).

Arī transportlīdzekļu apstāšanās un stāvēšanas noteikumu pārkāpuma gadījumos, kad vadītājs nesamaksā naudas sodu labprātīgi, administratīvā atbildība būtībā tiek pārnesta no pārkāpēja uz transportlīdzekļa īpašnieku, kuram nav iespēju tikt uzklausītam.

Tā kā transportlīdzekļa īpašniekam nav iespēju apstrīdēt un pārsūdzēt tiesā protokolu – paziņojumu, viņam nav arī tiesību paust viedokli par tajā norādītajiem apstākļiem pirms transportlīdzekļa vadītājam uzliktā naudas soda samaksas termiņa notecējuma. Tādējādi viņam nav iespēju pārliecināties par atbildīgās iestādes (amatpersonas) sastādīto procesuālo dokumentu tiesiskumu.

Prasība uzklausīt personu administratīvā pārkāpuma lietvedības ietvaros nodrošina to, ka ir iespējams noskaidrot visas domstarpības un atrast pareizāko risinājumu. Ievērojot LAPK 260. pantā noteikto, šādas tiesības ir personai, kura tiek saukta pie administratīvās atbildības, proti, transportlīdzekļa vadītājam, kurš izdarījis administratīvo pārkāpumu. Taču tādas tiesības likumdevējs nav paredzējis transportlīdzekļa īpašniekam, lai gan to var skart vēl nelabvēlīgākas sekas kā pārkāpēju.

20.3. Pieteikuma iesniedzēja vērš uzmanību uz to, ka transportlīdzekļa īpašniekam netiek nosūtīts protokols – paziņojums un tāpēc viņš nevarot uzzināt par izdarīto administratīvo pārkāpumu (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 4. – 7. lpp. un 2. sēj. 47. – 49. lpp.*).

No Ceļu satiksmes likuma 43.² panta nepārprotami izriet, ka transportlīdzekļa īpašniekam netiek nosūtīta informācija par apstāšanās vai stāvēšanas noteikumu pārkāpumu, kas izdarīts ar viņam piederošo transportlīdzekli. Atbilstoši Noteikumu Nr. 182 5. punktam viens no protokola – paziņojuma eksemplāriem tiek piestiprināts pie transportlīdzekļa priekšējā vējstikla vadītāja pusē tā, lai tas nepazustu vai netiktu sabojāts meteoroloģisko apstākļu dēļ un transportlīdzekļa vadītājam būtu viegli pamanāms. Otrs tā eksemplārs tiek glabāts institūcijā, kuras amatpersona pieņēmusi lēmumu par naudas soda uzlikšanu. Tātad Noteikumos Nr. 182 paredzētā kārtība nodrošina to, ka persona, kura izdarījusi administratīvo pārkāpumu, – transportlīdzekļa vadītājs – ir informēta par tai uzlikto naudas sodu un tā nesamaksāšanas sekām.

Ja transportlīdzekļa vadītājs nepaziņo par pārkāpumu un uzlikto sodu transportlīdzekļa īpašniekam, tad pēdējais informāciju par izdarīto administratīvo pārkāpumu, citastarp par tā izdarīšanas vietu, datumu un laiku, kā arī naudas soda apmēru, var iegūt, izmantojot CSDD e-pakalpojumus, kas pieejami bez maksas tās mājaslapā (*sk. <https://e.csdd.lv/>*).

Transportlīdzekļa īpašniekam ir iespēja pēc savas iniciatīvas iegūt minēto informāciju, bet Ceļu satiksmes likuma 43.² pants neparedz valsts pienākumu rakstveidā informēt transportlīdzekļa īpašnieku par izdarīto apstāšanās vai stāvēšanas noteikumu pārkāpumu. Šāda paziņojuma nosūtīšana transportlīdzekļa īpašniekam būtu nepieciešama, lai tas varētu aizstāvēt savas tiesības, apstrīdot un, ja nepieciešams, pārsūdzot protokolu – paziņojumu.

20.4. Satversmes tiesa jau ir atzinusi par Satversmes 92. pantam neatbilstošu tādu situāciju, ka transportlīdzekļa īpašnieks, kas nav bijis tā vadītājs pārkāpuma izdarīšanas brīdī, pirms sev nelabvēlīgo seku iestāšanās netiek uzklauts un viņam nav tiesību apstrīdēt protokolu – lēmumu. Labums, ko sabiedrība gūst, uzliekot transportlīdzekļa īpašniekam pienākumu nodrošināt naudas soda samaksu par pārkāpumu, kuru viņš nav izdarījis, izpaužas kā valsts iestādē notiekoša procesa vienkāršošana, tā izmaksu samazināšana un valsts budžeta papildināšana ar iekasētajiem administratīvajiem sodiem. Taču šis labums neatsver to, ka personai tiesības uz taisnīgu tiesu ir atņemtas pēc

būtības (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 28. marta sprieduma lietā Nr. 2012-15-01 18.3.3.2. punktu*).

Arī izskatāmajā lietā nav atzīstams, ka labums, ko sabiedrība gūst no apstrīdētā regulējuma, būtu lielāks par transportlīdzekļa īpašniekam nodarīto kaitējumu.

Tādējādi apstrīdētais regulējums, ciktāl tas neparedz transportlīdzekļa īpašniekam tiesības apstrīdēt un pārsūdzēt protokolu – paziņojumu gadījumā, kad pārkāpumu izdarījis transportlīdzekļa vadītājs, kura valdījumā transportlīdzeklis atradies uz tiesiska pamata, neatbilst samērīguma principam un līdz ar to Satversmes 92. pantam.

21. Satversmes tiesas likuma 32. panta trešā daļa noteic, ka tiesību norma, kuru Satversmes tiesa atzinusi par neatbilstošu augstāka juridiska spēka tiesību normai, uzskatāma par spēkā neesošu no Satversmes tiesas sprieduma publicēšanas dienas, ja Satversmes tiesa nav lēmusi citādi. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 31. panta 11. punktu Satversmes tiesa var spriedumā norādīt brīdi, ar kuru zaudē spēku apstrīdētā tiesību norma (akts), kas atzīta par neatbilstošu augstāka juridiska spēka tiesību normai.

21.1. Likumdevējam ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums izstrādāt un pieņemt regulējumu, kas izšķir nozīmīgus valsts un sabiedriskās dzīves jautājumus (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2009-43-01 35.3. punktu*).

Saeimai ir plaša rīcības brīvība gan izvēloties, kurā no vairākiem likumiem tā iekļauj attiecīgu regulējumu (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 16. aprīļa lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2007-21-01 17. punktu*), gan arī jautājumos, kas saistīti ar likumdošanas tehniku viena likuma ietvaros (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 19. jūnija sprieduma lietā Nr. 2010-02-01 9.4.2. punktu*).

Līdz ar to Saeimai ir pienākums izvēlēties piemērotāko risinājumu, kas nodrošinātu apstrīdētā regulējuma atbilstību Satversmei. Izpildot šo pienākumu, Saeimai ir jāņem vērā Satversmes tiesas spriedumos paustās atziņas. Tā kā likumdevējam nepieciešams laiks Satversmei atbilstoša normatīvā regulējuma izstrādei un pieņemšanai, Satversmes tiesa uzskata, ka apstrīdētā regulējuma nepilnības novēršamas līdz 2014. gada 1. novembrim.

Tātad Saeimai, lai nodrošinātu apstrīdētā regulējuma atbilstību Satversmei, līdz 2014. gada 1. novembrim jāizdara grozījumi normatīvajos aktos.

21.2. Satversmes tiesai, izmantojot Satversmes tiesas likuma 32. panta trešajā daļā piešķirtās tiesības, iespēju robežās ir jāgādā par to, lai situācija, kāda varētu veidoties no brīža, kad apstrīdētās normas tiek atzītas par spēku zaudējušām, līdz brīdim, kad likumdevējs to vietā pieņems jaunas normas, neradītu personām Satversmē garantēto pamattiesību aizskārumu, kā arī nenodarītu būtisku kaitējumu valsts vai sabiedrības interesēm (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 16. decembra sprieduma lietā Nr. 2005-12-0103 25. punktu un 2013. gada 31. janvāra sprieduma lietā Nr. 2012-09-01 16.1. punktu*).

Šā sprieduma 12. punktā jau secināts, ka normatīvais regulējums nosaka to, kurām personām ir tiesības apstrīdēt un pārsūdzēt administratīvā pārkāpuma lietvedības ietvaros pieņemtos lēmumus. Tiesiskie strīdi, kuru izšķiršanai likumdevējs tiesību normās noteicis konkrētu kārtību, nevar tikt risināti, neievērojot šo kārtību un piemērojot vienīgi Satversmes VIII nodaļas normas. Šādās situācijās Satversmes normu tieša piemērošana var būt pagaidu līdzeklis tiesisko strīdu izšķiršanai, ja normatīvais regulējums ir atzīts par neatbilstošu Satversmei.

Lai laikposmā līdz apstrīdētā regulējuma nepilnību novēršanai netiktu aizskartas personām Satversmē noteiktās tiesības uz taisnīgu tiesu sakarā ar pārkāpumiem, kas izdarīti pēc Satversmes tiesas sprieduma spēkā stāšanās, transportlīdzekļa īpašnieka tiesības apstrīdēt un pārsūdzēt Ceļu satiksmes likuma 43.² pantā paredzēto protokolu – paziņojumu nodrošināmas, tieši piemērojot Satversmes 92. pantu. Proti, apstrīdētajā regulējumā paredzētās tiesības apstrīdēt augstākā iestādē (amatpersonai) protokolu – paziņojumu un tās lēmumu pārsūdzēt tiesā līdz jaunā normatīvā regulējuma spēkā stāšanās brīdim nodrošināmas ne vien transportlīdzekļa vadītājam, bet arī transportlīdzekļa īpašniekam.

21.3. Pieteikuma iesniedzēja ir izteikusi lūgumu apstrīdēto regulējumu atzīt par spēkā neesošu attiecībā uz viņu no 2011. gada 1. decembra, proti, dienas, kad tika izdarīts administratīvais pārkāpums ar viņai piederošo transportlīdzekli.

Apstrīdētā regulējuma atzīšana par spēku zaudējušu no Pieteikuma iesniedzējas pamattiesību aizskāruma brīža ir vienīgā iespēja aizsargāt viņas pamattiesības. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējai ir tiesības apstrīdēt Rīgas

pašvaldības policijas Ceļu policijas pārvaldes inspektora 2011. gada 1. decembrī sastādīto protokolu – paziņojumu Nr. 109066741 augstākā iestādē.

Nolēmumu daļa

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30.–32. pantu, Satversmes tiesa

nosprida:

1. Atzīt Ceļu satiksmes likuma 43.² pantu, ciktāl tas neparedz tiesības apstrīdēt un pārsūdzēt protokolu – paziņojumu transportlīdzekļa īpašniekam, kurš nav bijis transportlīdzekļa vadītājs brīdī, kad izdarīts transportlīdzekļu apstāšanās vai stāvēšanas noteikumu pārkāpums, par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 92. pantam.

2. Atzīt Ceļu satiksmes likuma 43.² pantu, ciktāl tas neparedz tiesības apstrīdēt un pārsūdzēt protokolu – paziņojumu transportlīdzekļa īpašniekam, kurš nav bijis transportlīdzekļa vadītājs brīdī, kad izdarīts transportlīdzekļu apstāšanās vai stāvēšanas noteikumu pārkāpums, attiecībā uz Inesi Nikuļcevu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 92. pantam un spēkā neesošu no 2011. gada 1. decembra.

3. Noteikt, ka līdz brīdim, kad likumdevējs būs nodrošinājis Ceļu satiksmes likuma 43.² panta, ciktāl tas skar transportlīdzekļa īpašnieka tiesības administratīvo pārkāpumu lietvedībā, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. pantam, transportlīdzekļa īpašniekam, kurš nebija transportlīdzekļa vadītājs brīdī, kad izdarīts transportlīdzekļu apstāšanās vai stāvēšanas noteikumu pārkāpums, šajā Satversmes pantā nostiprinātās pamattiesības nodrošināmas, dodot tam tādas pašas tiesības apstrīdēt un pārsūdzēt protokolu – paziņojumu, kādas paredzētas transportlīdzekļa vadītājam.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums stājas spēkā tā publicēšanas dienā.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja

A. Branta